

selv skulde bekoste deres Udmarksjorders specielle Deling. Sluttelig indeholdt Resolutionen den Bestemmelse, at Kongen vilde forbeholde sig „til Afdrag paa sin Andel” fremdeles „at bortfæste Udmarksjorden; for saa vidt det maatte begæres, saa længe speciel Udskiftning af Sognenes Andel endnu ikke var sket”.

Resolutionens Bestemmelser bleve nu efterlevede; og Udmarksjordernes Deling mellem Staten paa den ene og Sognene paa den anden Side var fuldført i Aaret 1848; da denne „almindelige” Udskiftningsforretning blev approberet af Røntekammeret¹⁷⁾. Derefter paabegyndtes den specielle Udskiftning indenfor de enkelte Sogne, altsaa mellem „Sognemændene” indbyrdes; men her mødte Arbejdet Hindringer; der snart viste sig uovervindelige. Da Resolutionen 25. Maj 1842 kun havde givet den almindelige Regel; at den hele Andel; der tilkom Sognene, skulde fordeles paa disse efter Hartkornet, men i øvrigt ikke havde givet nærmere Regler for den specielle Udskiftning; opfattede man Forholdet saaledes, at ogsaa denne Deling mellem Sognemændene skulde ske efter Hartkornet. Herved fik imidlertid kun *Hartkornsejerne* Andel i Udmarkerne; de *jordløse* Husmænd fik slet intet, og disse havde dog ogsaa tidligere haft Brugsret til Jorden. En saadan Forbigaaelse vilde de da ikke finde sig i; de gjorde deres formentlige Ret gældende; og en hel almindelig Strid mellem Hartkornsejerne og Husmændene blev derefter Følgen. Flere Processer indlededes i enkelte Sogne, en enkelt Sag naaede Højesteret og under 1. December 1862 fik de Husmændene her Medhold. Herved blev Forholdet imidlertid kun yderligere indviklet; thi nu var jo alt det hidtil udskiftede tillagt Hartkornsejerne under en urigtig Forudsætning; og en endeløs Række Processer var at forudse. Da Forholdet saaledes truede med aldrig at ville gaa i Orden; søgte Regeringen; der først forgæves havde indledt en Art Forligsmægling mellem Parterne; at ordne Forholdet ved en Lov, som skulde gøre de omstridte Udmarker til Kommunejendom, hvorved disse da vilde komme alle Beboerne til gode¹⁸⁾. Lovforslaget; der forelagdes i Rigsdagssamlingen 1863—64, blev imidlertid ikke vedtaget¹⁹⁾; men i Samlingen 1865—66 indbragtes ad privat Vej et ganske lignende Lovudkast; og dette naaede da at blive til Lov under 9. Februar 1866. Ifølge denne Lovs § 3 skulde den Del af Udmarksjorderne, som ikke ifølge Lovens andre Regler overgik til privat Ejendom, se Lovens § 1 og § 2, af Kommunerne anvendes til Skovdyrking eller „*soges bortarvefæstet med Ret til at sælge og pantsætte*”. Og i de følgende Aar, — særligt i Aarene fra 1867—70 — bleve da betydelige Arealer af saadanne Jorder bortarvefæstede af Kommunerne, gennemgaaende efter ret ensartede Regler²⁰⁾.

Med Hensyn til den Staten tillagte Andel af Udmarksjorderne; hvorunder alle de hidtil bortfæstede Lodder vare indbefattede²¹⁾, besluttede Regeringen; straks efter at den almindelige Udskiftningsforretning var endt, at tage under Overvejelse, „hvorledes der med disse Jorder — for saa vidt de ikke vare bestemte til Skovopelskning — for Fremtiden vilde være at forholde”²²⁾. Ved samme Undersøgelse bragtes det da paa det rene, at de bestaaende Fæsteforhold saavel med Hensyn til Huse som Gaarde, jfr. ovenfor, frembøde flere Misligheder. Fæsterne besad i Reglen et langt større Areal (endog indtil 10 Gange større) end det, de vedkommende Fæstebreve lode paa; dette antoges navnlig at hidrøre fra, at Sandemændene i de Tider, da Lodderne endnu ikke bleve bortfæstede efter bestemt geometrisk Maal, jfr. ovenfor, havde tillagt Fæsterne mere Jord, end Fæstebrevene lode paa; men desuden havde ogsaa en Del Fæstere ved den ovenomtalte „Retning af Gærder” ulovlig indtaget nogle Udmarksstrækninger til Opdyrking. Fremdeles havde i et Tidrum af over 100 Aar den Praksis fæstnet sig; at Fæsterne, uagtet *Fæstebrevene lode paa Livsfæste*, frit kunde afhænde Fæstet, og at Eftermanden kunde faa Fæstebrevet fornyet

¹⁷⁾ Se Arkivsag, J. Nr. A. D. J. 2155/1848.

¹⁸⁾ Se den udførlige Fremstilling i Anhang A. til Rigsdagstidende 1863—64, Sp. 861 ff., se ogsaa Landstingstidende 1865—66, Sp. 418 ff.

¹⁹⁾ Forslaget forkastedes i Landstinget med 21 Stemmer mod 21; Grunden hertil var hovedsagelig den, at man ansaa Spørgsmalets Afgørelse som hørende under Domstolenes Omraade, se Landstingstidende 1865—66, Sp. 421—22.

²⁰⁾ En ret almindelig Regel var, at Bortarvefæstningen fandt Sted mod Erlæggelsen af en Købesum; en mindre Del af denne udbetaltes kontant, en tilsvarende Del blev indestaaende som Prioritet i Ejendommen, og Resten omskrevs til en Havreafgift. Nogle Jorder bleve dog ogsaa bortsolgte til fri Ejendom, idet der ikke blev paalagt dem nogen saadan Havreafgift, se forskellige Oplysninger herom i Arkivsag J. Nr. G. D. J. 497/1870.

²¹⁾ Jfr. nærmere Resolution af 25. Maj 1842.

²²⁾ Se Forestilling til Resolution 6. Maj 1850, førnævnte Protokol „Allerhøjeste Reskripter og Resolutioner for 1850”.